

Sklepi Sveta o vlogi Europeane pri digitalni dostopnosti, razpoznavnosti in uporabi evropske kulturne dediščine

(2016/C 212/06)

SVET EVROPSKE UNIJE –

OB Poudarjanju, da:

1. so digitalizacija, spletna dostopnost kulturne dediščine in njeno dolgoročno ohranjanje ključni za zagotavljanje dostopa vseh do kulture in znanja ter spodbujanje bogastva in raznolikosti evropske kulturne dediščine, hkrati pa prispevajo k vzpostavljanju digitalnega enotnega trga, saj omogočajo boljšo ponudbo novih in inovativnih proizvodov in storitev⁽¹⁾;
2. je postala Europeana, ki je bila vzpostavljena leta 2008 kot skupna večjezična točka dostopa do digitalnega kulturnega gradiva⁽²⁾ in od takrat povezuje digitalne zbirke kulturne dediščine iz držav članic, skupni evropski projekt, ki omogoča dostop do evropske kulturne dediščine in njeno predstavljanje;
3. so nadaljnji razvoj Europeane in nacionalnih politik za digitalno kulturno dediščino podprli Svet⁽³⁾, Komisija⁽⁴⁾ in Evropski parlament⁽⁵⁾;
4. je bila ponovna uporaba digitalne dediščine med drugim podprta tako, da so bile v področje uporabe Direktive o ponovni uporabi informacij javnega sektorja⁽⁶⁾ pod določenimi pogoji vključene tudi institucije za varstvo kulturne dediščine, v ta namen pa je bila sprejeta tudi Direktiva o nekaterih dovoljenih uporabah osirotelih del⁽⁷⁾;

JE SEZNANJEN Z:

5. namero Komisije, da bo v okviru napovedane posodobitve pravil o avtorskih pravicah ocenila možnosti in preučila zakonodajne pobude za olajšanje digitalizacije del, ki niso več dostopna na trgu, in zagotavljanje njihove razpoložljivosti na spletu, tudi po vsej EU⁽⁸⁾;

UGOTAVLJA, DA:

6. je Europeana v sedanji obliki spletna platforma, ki omogoča večjezični dostop do digitalne kulturne dediščine, ki jo hranijo različne institucije za varstvo kulturne dediščine, in njeno distribucijo. Poleg tega je večstranska platforma⁽⁹⁾, ki naj bi prinesla dodatno vrednost za končne uporabnike, države članice, institucije za varstvo kulturne dediščine, raziskave in ustvarjalno ponovno uporabo.

Europeano v sedanji zasnovi:

- upravlja konzorcij, v katerem ima vlogo osrednje koordinatorke fundacija Europeana⁽¹⁰⁾, ki je tudi glavna prejemnica sredstev EU,

⁽¹⁾ Sklepi Sveta z dne 10. maja 2012 o digitalizaciji, spletni dostopnosti kulturnega gradiva in digitalnem arhiviranju (UL C 169, 15.6.2012, str. 5).

⁽²⁾ Sklepi Sveta z dne 20. novembra 2008 o evropski digitalni knjižnici EUROPEANA (UL C 319, 13.12.2008, str. 18).

⁽³⁾ Sklepi Sveta z dne 10. maja 2012 o digitalizaciji, spletni dostopnosti kulturnega gradiva in digitalnem arhiviranju (UL C 169, 15.6.2012, str. 5), Sklepi Sveta z dne 21. maja 2014 o kulturni dediščini kot strateškem viru za trajnostno Evropo (UL C 183, 14.6.2014, str. 36) in Sklepi Sveta o participativnem upravljanju kulturne dediščine (UL C 463, 23.12.2014, str. 1).

⁽⁴⁾ Priporočilo Komisije z dne 27. oktobra 2011 o digitalizaciji in spletni dostopnosti kulturnega gradiva ter njegovi digitalni hrambi (UL L 283, 29.10.2011, str. 39).

⁽⁵⁾ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 5. maja 2010 o „Europeani – naslednji koraki“ (2009/2158(INI)).

⁽⁶⁾ Direktiva 2013/37/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o spremembi Direktive 2003/98/ES o ponovni uporabi informacij javnega sektorja (UL L 175, 27.6.2013, str. 1).

⁽⁷⁾ Direktiva 2012/28/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o nekaterih dovoljenih uporabah osirotelih del (UL L 299, 27.10.2012, str. 5).

⁽⁸⁾ Kot je zapisano v Sporočilu Komisije z dne 9. decembra 2015 „Na poti k sodobnemu, bolj evropskemu okviru za avtorske pravice“ (15264/15).

⁽⁹⁾ „Večstranska platforma“ je eden od prevladujočih modelov spletne ekonomije. Večstranske platforme so koristne, ker omogočajo lažjo interakcijo med dvema ali več ločenimi, vendar soodvisnimi skupinami. Kot take so za določeno skupino uporabnikov koristne le, če na njih sodelujejo tudi druge skupine uporabnikov. (Na podlagi <http://divergence.academy/business-models/what-is-a-multi-sided-platform/>.)

⁽¹⁰⁾ Fundacija Europeana je zasebna fundacija, ustanovljena v skladu z nizozemsko zakonodajo.

- podpira EU v okviru instrumenta za povezovanje Evrope ⁽¹⁾ (IPE) kot infrastrukturo za digitalne storitve (IDS) za dostop do digitalnih virov evropske dediščine,
- podpirajo države članice, ki prek svojih institucij za varstvo kulturne dediščine dajejo na voljo svoje vsebine, metapodatke in strokovno znanje ter fundaciji Europeana zagotavljajo prostovoljne finančne prispevke,
- podpira omrežno združenje Europeana, ki združuje strokovnjake za kulturno dediščino in tehnologijo ter ustvarjalne delavce, ki Europeano podpirajo pri vsakodnevni dejavnosti in svetujejo o njeni strategiji;

SOGLAŠA, DA:

7. so institucije za varstvo kulturne dediščine, države članice in Komisija vsaka posebej in skupaj prispevale k napredku pri digitalizaciji, spletni dostopnosti in (dolgoročnem) digitalnem arhiviranju kulturne dediščine ⁽²⁾;
8. je digitalno arhiviranje svetovne kulturne dediščine iz evropskih zbirk pomembno zaradi uničevanja ali nevarnosti uničenja kulturne dediščine na konfliktnih območjih;
9. je Europeana z usklajevanjem prizadevanj za spletno dostopnost kulturne dediščine pomagala:
 - pri okrepljenem vzpostavljanju zmogljivosti, saj se je prek nje oblikovala mreža strokovnjakov in institucij za varstvo kulturne dediščine, ki spodbujajo razvoj, uvajanje in dosledno uporabo modelov, standardov in okvirov za dajanje na voljo vsebin in metapodatkov,
 - institucijam za varstvo kulturne dediščine, da lahko z uporabo večstranske spletne platforme, prek katere je danes dostopnih več kot 50 milijonov predmetov iz okrog 3 700 institucij, dajejo svoje zbirke na voljo v različnih sektorjih in tudi prek nacionalnih mej,
 - pri zagotavljanju večje razpoložljivosti visokokakovostnih podatkov za ponovno uporabo ⁽³⁾, kar izboljšuje dostopnost kulturne dediščine prek odprtih platform in družbenih medijev ter spodbuja njihovo ponovno uporabo v drugih sektorjih;
10. povezovanje digitalnih zbirk kulturne dediščine prek Europeane prispeva tudi k doseganju naslednjih ciljev na ravni EU:
 - zagotavljanju dostopa do bogastva in raznolikosti evropske, pa tudi svetovne kulturne dediščine širokemu krogu javnosti,
 - spodbujanju raziskav in učenja o raznoliki evropski kulturi in zgodovini,
 - omogočanju ponovne uporabe v okviru novih in inovativnih čezmejnih spletnih storitev, kar prispeva k digitalnemu enotnemu trgu;

POUDARJA, DA:

11. je treba pri ponovni uporabi in dajanju na voljo vsebin in zagotavljanju njihove dostopnosti dosledno spoštovati avtorske in sorodne pravice;

SE ZAVEDA IZZIVOV, S KATERIMI SE BO TREBA SOOČITI V PRIHODNOSTI:

12. nekatere tehnološke vidike spletne platforme Europeane, na primer semantično interoperabilnost ⁽⁴⁾, bi bilo treba razširiti, tako da se bodo lahko institucije za varstvo kulturne dediščine prožno, preprosto in trajnostno povezovale ter dajale na voljo in posodabljale svoje vsebine in metapodatke;

⁽¹⁾ Uredba (EU) št. 1316/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o vzpostavitvi Instrumenta za povezovanje Evrope (UL L 348, 20.12.2013, str. 129) v povezavi z Uredbo (EU) št. 283/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2014 o smernicah za vseevropska omrežja na področju telekomunikacijske infrastrukture (UL L 86, 21.3.2014, str. 14).

⁽²⁾ Do sedaj je bilo v državah članicah digitalizirane približno 10 % kulturne dediščine (okrog 300 milijonov predmetov), od česar je približno tretjina dostopna prek spleta <http://www.enumerate.eu/fileadmin/ENUMERATE/documents/ENUMERATE-Digitisation-Survey-2014.pdf>.

⁽³⁾ Visokokakovostni podatki za ponovno uporabo so slike z visoko resolucijo; strojno berljivi, odprti in medoperativni formati; obogateni opisi in metapodatki, prilagojeni za avtomatske poizvedbe; informacije o geolokaciji in avtorskih pravicah.

⁽⁴⁾ Semantična interoperabilnost omogoča, da si programi izmenjujejo informacije, jih povezujejo z drugimi viri informacij in jih nato smiselno obdelajo (evropski interoperabilnostni okvir za vseevropske storitve e-uprave: <http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Docd552.pdf?id=19529>).

V primeru Europeane bi to lahko vključevalo razvoj orodij in tehnologij, s katerimi bi izboljšali avtomatično dodajanje in interpretiranje metapodatkov, ki jih dajejo na voljo kulturne institucije, na primer s popisom imen umetnikov, tako da bi bil umetnik, ki je znan pod več imeni, prepoznan kot ena oseba.

13. Europeana je ena od vstopnih točk do digitalne kulturne dediščine, zato bi morala biti njena večjezična točka dostopa bolj prijazna uporabnikom, za kar bi bilo treba zlasti izboljšati kakovost in olajšati iskanje vsebin ter nadalje razviti semantične in večjezične funkcije iskanja v skladu z najboljšimi poznanimi praksami;
14. vsebino, dano na voljo prek Europeane, je treba predstaviti privlačno in raznoliko, da bi bolje dosegli in pritegnili končne uporabnike, kar bi lahko dosegli zlasti tako, da bi institucije za varstvo kulturne dediščine in tretje strani postale vstopne točke in točke za širjenje informacij, na primer prek vseevropskih kulturnih projektov, kot so projekti na temo prve svetovne vojne (1914–1918) ter na temo padca železne zavese in drugih revolucionarnih dogodkov iz leta 1989;
15. upravljanje Europeane bi moralo postati bolj vključujoče, tako da bi pri določanju strateških prednostnih nalog in razvijanju kulturnih projektov, prilagojenih uporabnikom, v okviru razpoložljivih sredstev sodelovale vlade držav članic ter širša mreža zbirališč in institucij za varstvo kulturne dediščine; kjer je ustrezno, bi lahko upoštevali mnenja ključnih kulturnih delavcev;
16. znanje bo treba nenehno deliti in posodabljati, hkrati pa bo treba iskati skupne rešitve v mreži strokovnjakov za kulturno dediščino, tudi v omrežnem združenju Europeana;
17. sedanjí model javnega financiranja (ki temelji na nepovratnih sredstvih) ni dovolj stabilna podlaga, ki bi zagotavljala vzdržnost dosedanjih naložb v okviru Europeane ter njihovo kakovost, razpoložljivost in zanesljivost v prihodnje, saj:
 - je bila fundacija Europeana ustanovljena kot organizacija brez lastnih virov in v bližnji prihodnosti s svojimi storitvami ne more ustvariti večjega prihodka,
 - se v okviru modela, ki temelji na nepovratnih sredstvih EU, vedno pojavljajo neupravičeni stroški, ki jih je treba kriti iz drugih virov, na primer z neposrednimi prostovoljnimi prispevki držav članic, ki pa se od leta 2014 zmanjšujejo in so že po svoji naravi spremenljivi;

ZATO:

18. bi bilo treba povečati kulturno in digitalno inovacijsko vrednost Europeane, tako da bi znova razmisliti o jedrni storitveni platformi v okviru IPE s poudarkom na:
 - podpori strokovnim mrežam, kot je omrežno združenje Europeana,
 - tehnološkem napredku,
 - vzdrževanju večstranske spletne platforme, na kateri bi deležniki dajali na voljo in (ponovno) uporabljali meta-podatke in vsebine, ter
 - zagotavljanju splošne večjezične točke za dostop do kulturne vsebine.

To vrednost bi bilo treba okrepiti tudi s projekti na področju kulture, prilagojenimi uporabnikom, ki bi temeljili na infrastrukturi Europeane, financirani pa naj bi bili iz IPE kot splošne storitve, pri čemer bi sodelovale institucije za varstvo kulturne dediščine ter drugi javni in zasebni subjekti –

POZIVA UPRAVLJAVCA EUROPEANE, NAJ:

19. se odločno spoprime s prihodnjimi izzivi, opredeljenimi v teh sklepih;
20. si prizadeva za rešitev odprtih vprašanj z obstoječimi partnerskimi organizacijami oziroma odpravo težav morebitnih novih partnerskih organizacij, zlasti v državah in na območjih, kjer s projektom še niso dovolj seznanjeni;
21. preuči možnosti za povezovanje s sorodnimi evropskimi pobudami, tudi na področju raziskav;
22. pri oblikovanju politik in sprejemanju odločitev tesno sodeluje z državami članicami. Za fundacijo Europeana bi bilo to na primer mogoče zagotoviti tako, da bi v upravnem odboru sodelovale država članica, ki predseduje Svetu EU, država članica, ki mu je predsedovala pred tem, in naslednja država članica, ki mu bo predsedovala;
23. imajo bolj sistematične stike z državami članicami, izboljšajo in omogočijo stalni dostop do statističnih podatkov o uporabnikih za posamezne države in institucije ter poskrbijo za večje prevzemanje odgovornosti za rezultate projektov in prarabo;
24. še naprej preučujejo možnosti ustvarjanja lastnega prihodka;

POZIVA KOMISIJO, NAJ:

25. do oktobra 2017 Svetu predloži neodvisno oceno Europeane in pripravi jasne smernice za njen srednje- in dolgoročni razvoj, tako da na ravni EU preuči možen obseg uporabe ter možne oblike stalnega financiranja in upravljanja te digitalne knjižnice v prihodnosti, tudi njeno morebitno preoblikovanje ali vključitev v evropsko pravno osebo, pri čemer naj upošteva njeno dvojno naravo, saj je hkrati kulturni in digitalni inovacijski projekt;
26. do oktobra 2017 nadomesti način financiranja infrastrukture za digitalne storitve, ki se uporablja za Europeano v okviru instrumenta za povezovanje Evrope, s kombinacijo javnih naročil in nepovratnih sredstev. V okviru tega modela bo jedrna storitvena platforma v celoti pokrita z javnimi naročili EU, s čimer bosta zagotovljeni stabilnost in interoperabilnost, nepovratna sredstva EU (v višini do 75 % upravičenih stroškov) pa bodo na voljo za s tem povezane projekte, prilagojene uporabnikom (tj. splošne storitve v okviru IPE), ki jih lahko države članice neposredno in/ali prek sodelujočih nacionalnih organizacij prostovoljno sofinancirajo;
27. določijo pogoje postopka javnih naročil za jedrno storitveno platformo, na podlagi katerih bo moral upravljavec zaščititi njen značaj javne infrastrukture ter skupnosti za kulturne in digitalne inovacije, pri čemer bo moral predvsem:
 - omogočiti redno sodelovanje z državami članicami in institucijami za varstvo kulturne dediščino pri razvijanju jedrne storitvene platforme Europeane,
 - spoštovati nacionalne kulturne institucije kot imetnice pravic za metapodatke in vsebino;
28. zagotovijo, da bodo splošne storitve v okviru Europeane, za katere so dodeljena nepovratna sredstva, temeljile na jedrni storitveni platformi in da bodo z njo povezane;
29. do decembra 2016:
 - podaljša in spremeni mandat strokovne skupine držav članic za digitalizacijo in digitalno arhiviranje do leta 2020,
 - okrepi njeno vlogo pri pregledu in obravnavi politik za digitalno kulturno dediščino, hkrati pa da smernice za letne delovne programe Europeane,
 - tesno sodelujejo s strokovno skupino držav članic za digitalizacijo in digitalno arhiviranje pri določanju splošnih ciljev in predvidene ravni financiranja za jedrno storitveno platformo Europeane in splošne storitve, ki bodo predlagane v letnih delovnih programih za IPE, o katerih odbor za IPE da mnenje;

POZIVA DRŽAVE ČLANICE, NAJ V SKLADU Z NAČELOM SUBSIDIARNOSTI:

30. še naprej spodbujajo digitalizacijo zbirk kulturne dediščine ter čim širši dostop do nje in njeno čim širšo ponovno uporabo;
31. vzpostavijo ali še naprej izvajajo strategije in uporabljajo operativne mehanizme, kot so nacionalna in regionalna zbirališča, ter spodbujajo spletno dostopnost visokokakovostnih vsebin in metapodatkov kulturne dediščine iz nacionalnih in regionalnih zbirk;
32. spodbujajo institucije za varstvo kulturne dediščine, naj se pridružijo Europeani in jo podprejo, tako da dajo na voljo vsebine in metapodatke, sodelujejo v omrežnem združenju Europeana ter si prizadevajo za promocijo in širjenje Europeane, pri tem pa izkoristijo možnost projektov, financiranih z nepovratnimi sredstvi EU;
33. sodelujejo v strokovni skupini držav članic za digitalizacijo in digitalno arhiviranje, ki naj bo forum za razpravo o digitalni kulturni dediščini ter strategiji in financiranju Europeane, hkrati pa naj si prizadevajo za usklajevanje med delegati v navedeni skupini, odborom za IPE in pripravljalnimi telesom Sveta na področju kulture;
34. preučijo možnost, da bi dejavnosti Europeane podprli s prostovoljnimi finančnimi prispevki v fundacijo Europeana, saj so takšni prispevki nujni, dokler ne bo začel delovati nov sistem, ki bo temeljil na javnih naročilih, nato pa razmislijo o prostovoljnem sofinanciranju projektov v okviru Europeane, ki so financirani z nepovratnimi sredstvi EU;

POZIVA UPRAVLJAVCA EUROPEANE, KOMISIJO IN DRŽAVE ČLANICE, NAJ:

35. vse deležnike seznanjajo s pomenom Europeane kot evropskega kulturnega projekta v javnem interesu in kot profesionalne mreže ter pri tem sodelujejo tudi z raziskovalnim in inovacijskim ter izobraževalnim, turističnim in ustvarjalnim sektorjem.
-